

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Illum il-Ġimgħa, 9 ta' Novembru 2018

Kawża Nru: 21

Rik Ġur Nru: 517/13 JA

**Giuseppi Sciortino, Caterina Gatt u
Filippa Farrugia; u b'digriet tal-4 ta'
Jannar 2017 l-atti ġew trasfużi f'isem
Raymond Farrugia, John Farrugia, u
Stephen Farrugia *stante* li ommhom
Filippa Farrugia mietet fil-mori tal-
kawża**

vs

Alfred Sciortino

Il-Qorti,

Rat ir-rikors ġuramentat tal-atturi li ġie ppreżentat fil-**31 ta' Mejju 2013** fejn ġie
premess:

Illi l-kontendenti huma lkoll aħwa Sciortino, ulied il-mejtin Francesco Saverino Sciortino u Angela Sciortino nee Cascun li mietu rispettivament fil-5 ta' Frar 1990 u fid-9 ta' Frar 1979.

Illi bis-saħħa tal-aħħar testmenti tagħhom, wiehed fl-atti tan-Nutar Joseph Henry Saydon tat-28 ta' Ottubru 1987 u l-iehor *unica charta* fl-atti Nutar Jeanette Laferla Saliba tal-14 ta' Jannar 1979, Francesco Saverino Sciortino u Angela Sciortino nnominaw b'eredi universali u padruni assoluti tal-ġid kollu tagħhom lill-kontendenti, flimkien f'sehem indaq u indivizament bejniethom.

Illi konsegwentement, il-ġid kollu li kienu jippossjedu Francesco Saverio Sciortino u Angela Sciortino rispettivament fid-data tal-mewt tagħhom għadda għand il-kontendenti, fis-sehem ta' kwart indiviż ($\frac{1}{4}$) kull wiehed u waħda minnhom.

Illi *inoltre*, bis-saħħa tat-testmenti fuq imsemmija, kemm Francesco Saverio Sciortino u anke Angelo Sciortino hallew ġid partikolari bi prelegat favur kull wiehed u waħda mill-esponenti.

Illi l-esponenti qablu li jimmettu lil xulxin fil-pussess tal-prelegati msemmija, pero' sallum il-konvneut baqa' ma resaqx biex jimmetti lill-esponenti fil-pussess tas-sehem tiegħu.

Illi *inoltre*, l-esponenti ilhom żmien li avżaw lill-konvenut li ma jridux jibqgħu jżommu in komun miegħu l-ġid provenjenti lilhom mill-wirt tal-ġenituri tagħhom, u nterpellawh kemm bonarjament u anke ufficjalment biex jersaq għall-qasma.

Illi minkejja d-diversi laqgħat li saru bejn il-partijiet bl-intiża li jaslu, u minkejja d-diversi wegħdiet tal-konvenut li jikkopera, sallum huwa baqa' ma resaqx għall-qasma, u għalhekk kellha ssir din il-kawża.

Għaldaqstant, għar-raġunijiet premissi u prevja kull dikjarazzjoni oħra li tirriżulta meħtieġa, l-esponenti jitolbu bir-rispett li din il-Qorti jogħgobha:

- (1) tillikwida l-assi ereditarji rispetti ta' Francesco Saverio Sciortino u Angela Sciortino;
- (2) tikkundanna lill-konvenuti jersaq għall-ħlas u l-konsenja lill-esponent Giuseppe Sciortino tal-prelegat tal-fond 54, Our Lady of Angels Street, Żebbuġ, bil-ġnien, kif deskritt fit-tielet artikolu tat-testment *unica charta* pubblikat min-Nutar Dottor Jeanette Laferla Saliba tal-14 ta' Jannar 1979;
- (3) tikkundanna lill-konvenut jersaq għall-ħlas u l-konsenja lill-esponenti Filippa Farrugia tal-prelegati tal-ġnien aċċessibbli mill-fond 36, Triq Ħali, Żebbuġ, u tan-nofs indiviż tal-għalqa 'Ta' Bajdun', fil-limiti ta' Haż-Żebbuġ, kif deskritti fir-raba' artikolu tat-testment *unica charta* pubblikat min-Nutar Dottor Jeannette Laferla Saliba tal-14 ta' Jannar 1979;
- (4) tikkundanna lill-konvenut jersaq għall-ħlas u l-konsenja lill-esponenti Caterina Gatt tal-prelegati tal-fond 14 u 15, Muxi Square, Żebbuġ, u tan-nofs indiviż tal-għalqa 'Ta Bajdun', fil-limiti ta' Haż-Żebbuġ, kif deskritti fir-raba' artikolu tat-testment *unica charta* pubblikat min-Nutar Dottor Jeannette Laferla Saliba tal-14 ta' Jannar 1979;
- (5) taqsam il-bqija tal-ġid ta' Francesco Saverio Sciortino u Angela Sciortino f'erba' porzjonijiet, u tassinja lill-kontendenti l-porzjon rispettiva okkorrendo bl-assistenza ta' perit arkitett.;
- (6) F'każ li jirriżultaw xi beni li mhumiex komodament diviżibbli, tordna l-bejgħ b'liċitazzjoni ta' dawk il-beni, bl-ammissjoni ta' offerti barranin taħt dawn il-provvedimenti xierqa u opportuni, u tordna wkoll li r-rikavat jinqasam bejn il-bejn il-kontendenti fis-sehem rispettiv tagħhom;
- (7) tinnomina Nutar Pubbliku għall-publikazzjoni tal-att ta' diviżjoni relattiv u kuraturi sabiex jirrappreżentaw lill-eventwali kontumaċi fuq l-istess att.

Bl-ispejjeż kontra l-konvenut li jibqa' ngunt minn issa għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-atturi u l-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenut Alfred Sciortino li ġiet ippreżentata fit-3 ta' Lulju 2013 fejn ġie eċċepit:

Illi huwa ma jopponix għad-diviżjoni mitluba;

Illi in kwantu jirrigwarda t-talba għall-immissjoni fil-pussess ta' legati din hija preskritta għat-tenur tal-artikolu 845 tal-Kodiċi Ċivili;

Illi *inoltre* josta għall-parti tat-talbiet tal-attur il-ġudikat fid-deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell tat-3 ta' Ottubru, 2008 fl-istess ismijiet *stante* l-art li ġiet trasferita lill-konvenut Alfred Sciortino tappartjeni lill-istess Alfred Sciortino u ma tifformax parti mid-diviżjoni;

Illi *inoltre* anke kieku kellha tittiehed in konsiderazzjoni din l-art fid-diviżjoni trid tittiehed in konsiderazzjoni kull propjeta legata jew trasferita mill-ġenituri lill-kondividendi;

Illi dwar id-dikjarazzjonijiet fil-paragrafu wiehed sa tlieta tar-rikors promotur ma hemmx kontestazzjoni;

Illi fir-rigward tal-fatti fir-raba' paragrafu thallew imma mhux prelegati lill-werrieta u dan evidentement akkont ta' sehemhom;

Illi fir-rigward tal-ħames paragrafu tad-dikjarazzjoni llum kull talba għall-immissjoni fil-ġussess hija preskritta bil-preskrizzjoni ta' għaxar snin mill-mewt tad-deċujus;

Illi fir-rigward ta' dak dikjarat fis-sitta u seba' paragrafi kien hemm nuqqas tal-atturi li l-partijiet ma waslux għall-qasma u mhux nuqqas tal-konvenut;

Illi l-esponent ma għandux ibati spejjeż tal-kawża.

Salvi eċċezzjonijiet oħra billi t-talbiet huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-konvenuti u l-lista tax-xhieda.

Rat id-dokumenti esebiti.

Semgħet lix-xhieda prodotta.

Rat li fl-**14 ta' Jannar 2015** l-atturi ddikjaraw li kienu għalqu l-provi.

Rat li fis-seduta tal-**20 ta' April 2015** kienet innominat lill-A.I.C. Valerio Schembri bħala perit tekniku biex *“jirrelata dwar l-ewwel u l-aħħar tliet talbiet tal-atturi”*.

Rat li fid-**29 ta' April 2015** l-atturi kienu pprezentaw rikors fejn wara li aċċennaw għall-fatt li hemm kwistjoni legali li trid tiġi determinata minn din il-Qorti qabel ma jiġi nominat perit tekniku biex jipprepara l-pjan tal-qasma (**u senjatement il-kwistjoni dwar jekk il-konvenut għandux id-dritt li jagħzel bi preferenza fuqhom, liema raba mill-għalqa “Tal- Hrieri” għandha tiġi assenjata lil fid-diviżjoni**), talbu lil din il-Qorti tħassar l-ordni tagħha tal-**20 ta' April 2015** li permezz tagħha nnominat lill-perit tekniku biex jirrelata dwar *“l-ewwel u l-aħħar tliet talbiet tal-atturi”* u tiddiferixxi l-kawża għall-kontinwazzjoni tal-provi tal-konvenut dwar it-talbiet attriċi.

Rat li fil-**31 ta' Lulju 2015** il-konvenut kien oppona għar-rikors tal-**29 ta' April 2015** u argumenta li t-talba fir-rikors promutur hija waħda għal diviżjoni u biex issir diviżjoni wieħed irid jirrikorri għan-nomina ta' perit biex jistabbilixxi l-modalita' kif għandha ssir tali diviżjoni.

Rat li fis-seduta tal-**4 ta' Novembru 2015** din il-Qorti laqgħet ir-rikors tal-atturi u konsegwentement issospendiet l-inkarigu tal-perit tekniku.

Rat li fis-seduta tal-5 ta' Frar 2016, "*Il-partijiet jaqblu li l-provi jsiru fuq il-vertenza kollha, iżda imbagħad il-Qorti tiddeċiedi dwar l-estenzjoni tal-legat tal-għalqa Tal-Ħrieri*".

Rat li fis-seduta tal-20 ta' April 2016 id-difensuri ċċaraw il-punt bażiku ta' kontestazzjoni, u ċjoe' jekk dak li ġie lill-konvenut bħala legat minn missieru hux l-istess oġġett li ġie trasferit lilu minn missieru b'kuntratt. Il-konvenut isostni li huma żewġ oġġetti differenti.

Rat li fis-seduta tal-24 ta' Mejju 2017 l-konvenut iddikjara li ma kienx fadallu aktar provi. **Rat ukoll li dakinhar il-partijiet qablu li eventwalment irid jiġi nominat Perit Tekniku.**

Semgħet lid-difensuri tal-partijiet.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-proċess.

L-assi tal-ġenituri tal-kontendenti:

Il-kawża odjerna hija għall-likwidazzjoni u qsim tal-assi Francesco Saverio Sciortino u ta' martu Angela Sciortino nee Cascun li huma l-ġenituri tal-kontendenti aħwa Sciortino.

Jirriżulta li l-assi immobbli ta' kull wieħed mill-ġenituri huma s-segwenți:

A: L-assi immobbli ta' Angela Sciortino (li mietet fid-09.02.1979):

- $\frac{3}{4}$ indiviż mill-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;
- $\frac{1}{2}$ indiviż tal-ġnien anness mal-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;
- $\frac{5}{12}$ indiviż mill-għalqa "*Tan-Nanna*" (kejl 1T-1S-5K), tal-Ħrieri, Żebbuġ;
- $\frac{3}{5}$ indiviż mill-għalqa "*Il-Wejla*" (kejl 3T-5S-5K), tal-Ħrieri ta' fuq, Żebbuġ;

- $\frac{3}{5}$ indiviż mill-għalqa “*tat-Torri*” (kejl 1T-5S-3K), tal-Ħrieri t’isfel *sive* ta’ Karċepu, Żebbuġ;
- għalqa “*Ta’ Bajdun*”, (kejl 8T) Żebbuġ;
- 14 u 15, Triq Muxi, Żebbuġ.

B: *L-assi immobbli ta’ Francesco S. Sciortino* (li miet fil-05.02.1990):

- $\frac{1}{4}$ indiviż mill-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;
- $\frac{1}{2}$ indiviż tal-ġnien anness mal-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;
- $\frac{7}{12}$ indiviż mill-għalqa “*Tan-Nanna*” (kejl 1T-1S-5K), tal-Ħrieri, Żebbuġ;
- $\frac{2}{5}$ indiviż mill-għalqa “*Il-Wejla*” (kejl 3T-5S-5K), tal-Ħrieri ta’ fuq, Żebbuġ;
- $\frac{2}{5}$ indiviż mill-għalqa “*tat-Torri*” (kejl 1T-5S-3K), tal-Ħrieri t’isfel *sive* ta’ Karċepu, Żebbuġ;
- għalqa “*Tal-Ħrieri*” (kejl 2T-3S) tal-Ħrieri, Żebbuġ (*Din pero’ ġiet trasferita lill-konvenut bl-att tal-31.12.1988*)

Francesco Saverio Sciortino kellu kont bankarju fil-bank HSBC li fih kien hemm is-somma ta’ **€3,286.90**.¹

Dispożizzjonijiet testamentarji:

Is-suċċessjoni tal-**omm** hija regolata bit-testment *unica charta* tal-14 ta’ Jannar 1979 fl-atti tan-Nutar Jeanette Laferla Saliba, filwaqt li s-suċċessjoni tal-**missier** hija regolata bit-testment li huwa għamel fit-28 ta’ Ottubru 1987 fl-atti tan-Nutar Joseph H. Saydon, li permezz tiegħu ħassar kull testment ieħor li kien għamel preċedentement.

A: *It-testment unica charta tal-1979*

Permezz ta’ dan it-testment *unica charta*, Antonia Sciortino, flimkien ma’ żewġha Francesco Saverio Sciortino, innominaw lill-erba uliedhom bħala eredi universali f’ishma ugwali bejniethom, u hallewllhom is-segwent prelegati:

¹ fol 217, Data tal-istatement 26.09.2014

- lil **Giuseppe Sciortino** il-fond 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ, li jikkompreni l-garaxx u l-arja ta' fuqu, il-biċċa ta' wara l-garaxx, kamra ġol-biċċa b'żewġ għorof fuqha u l-arja ta' fuqhom; u l-arja ta' fuq il-fond 53 fl-istess triq, u nofs il-parti ta' fuq tal-ġnien fuq in-naħa tal-garaxx numru 54 fl-istess triq; f'din il-biċċa tal-ġnien hemm żewġt ibjar li minnhom irid jagħti l-ilma lil Filippa Farrugia;
- lil **Alfred Sciortino** il-fond 53, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ mingħajr l-arja tiegħu u nofs il-parti ta' fuq tal-ġnien fuq in-naħa tal-fond imsemmi b'żewġt ikmamar; f'din il-parti tal-ġnien; Dan il-fond jikkonsisti f'entrata f'żewġ kmamar fuq it-triq u tnejn oħra warajhom u *toilet*. Fil-parti tal-ġnien imħolli lill-imsemmi prelegatarju hemm żewġt ibjar oħra li minnhom irid jagħti l-ilma lil oħtu Filippa Farrugia.

(Gie ordnat li l-prelegatarji għandhom jaqsmu dan il-ġid bi spiża ugwali wara li l-fondi jiġu stmati minn perit, u kwalunkwe differenza ta' valur tiġi ekwiparata fi flus, fil-waqt li jagħtu Lm200 (€466) kull wieħed lil oħthom Filippa Farrugia).

- lil **Filippa Farrugia** l-ġnien li tidhol għalih minn 36, Triq Hali, Żebbuġ, bil-patt li tagħlaq il-bieb li hemm bejn dan il-ġnien u l-ambjenti mħollija lil Giuseppe u Alfred Sciortino, filwaqt li tħalli komunikazzjoni għall-mili tal-ilma mill-ġonna mħollija lilhom; u nofs indiviż tal-għalqa "*Ta' Bajdun*";
- lil **Caterina Gatt** il-fond 14 u 15, Triq Muxi, Żebbuġ; u nofs indiviż tal-għalqa "*Ta' Bajdun*" bil-patt li tagħti s-somma ta' Lm400 lil oħtha Filippa Farrugia;
- lill-**erba' ulied**, ir-raba' f'Tal-Ħrieri (bil-kejl kumplessiv ta' 10T) b'mod li **Giuseppe u Alfred Sciortino** jieħdu 7 tonniet bejniethom (3.5T kull wieħed) u Filippa u Caterina jieħdu 3 tonniet bejniethom (1.5T) kull waħda).

B: *It-testment ta' Francesco S. Sciortino tal-1987*

Permezz ta' dan it-testment, il-missier, Francesco Saverio Sciortino ħassar it-testmenti kollha preċedenti tiegħu. Huwa nnomina lill-erba' uliedu bħala eredi universali tiegħu f'ismha indaqs, u ddispona kif ġej:

- lil **Giuseppe Sciortino** legat tal-fond 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ, kif deskritt fit-testment *unica charta*, bl-obbligu li jhallas lil Filippa Farrugia Lm200;
- lil **Alfred Sciortino** legat tal-fond 53, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ, kif deskritt fit-testment *unica charta*, bl-obbligu li jhallas lil Filippa Farrugia Lm200;
- lil **Filippa Farrugia** legat tal-ġnien li tidhol għalih minn 36, Triq Hali, Żebbuġ, kif deskritt fit-testment *unica charta*;
- lil **Caterina Gatt** legat tal-fond 14/15 Triq Muxi, Żebbuġ, bl-obbligu li tagħti s-somma ta' Lm400 lil oħtha Filippa;
- lil **Alfred Sciortino** legat ta' tomna u nofs (1.5T) mill-għalqa "Tal-Ħrieri", liema porzjon għandha tiġi magħżula mill-istess Alfred Sciortino;
- lil **Filippa Farrugia** legat ta' Lm300 (€699);
- lil **Filippa Farruga u lil Caterina Gatt** legat tal-flus kontanti kollha (esklużi l-flus depożitati fil-banek) bl-obbligu ta' kura u serviġi;
- it-testatur iddikjara li tul l-aħħar 6 snin huwa dejjem ħallas Lm5 kull erba' ġimghat lil Giovanni (bin Giuseppe Sciortino) u li kien anke tah Lm1,260 (€2,936) bħala ħlas għal kura u serviġi;

- it-testatur iddikjara wkoll li hu ddona lil ibnu **Giuseppe Sciortino** £1,300 (proprjeta' parafernali tiegħu) u jordna li tiġi kkunsidrata bħala li ġiet imħollija lil Giuseppe Sciortino akkont tas-sehem tiegħu u għalhekk ma tkunx eżenti mill-kolazzjoni;

Il-kuntratt ta' "tpartit" tal-31 ta' Diċembru 1988, li fil-fatt kien "donazzjoni":

Illi sena wara li Francesco Saverio Sciortino għamel it-testament tal-1987, huwa u ibnu l-konvenut Alfred Sciortino għamlu kuntratt ta' "tpartit" li permezz tiegħu Francesco Saverio Sciortino ttrasferixxa lil Alfred Sciortino l-għalqa "Tal-Ħrieri" deskritta bħala li għandha kejl ta' *circa* 3T u proprjeta' parafernali tiegħu, u Alfred Sciortino da parti tiegħu ttrasferixxierlu għodda tar-raba' tal-istess valur (Lm200).

Madanakollu il-Qorti tal-Appell Superjuri fil-kawża fl-ismijiet "Giuseppe Sciortino et vs Alfred Sciortino" (1421/92) fit-3 ta' Ottubru 2008 ikkonkludiet li t-trasferiment tal-għalqa ma kellux jitqies bħala oneruż, imma *invece* bħala wiehed gratwitu, u li effettivament l-għalqa kienet ġiet mogħtija b'**donazzjoni** lil Alfred Sciortino.

Provi dwar min għandu l-pussess tal-fondi 53 u 54 fi Triq Sidtna tal-Anġli u l-ġnien ta' miegħu, il-fond 14/15 fi Triq Muxi, u l-għalqa "Ta' Bajdun":

Joseph Gatt, bin Caterina Gatt, xehed illi l-għalqa "Ta' Bajdun" (imħollija b'legat lil ommu u lil zitu Filippa Farrugia) ilha f'idejhom minn meta Angela u Francesco Saverio Sciortino kienu għadhom ħajjin, u li wara li miet Francesco Saverio Sciortino din inqasmet bejniethom u kulhadd jaf fejn hi tiegħu.

L-attur Giuseppe Sciortino xehed li l-problemi nqalġhu meta kienu marru għand in-Nutar Laferla biex jaqsmu u kienu saru jafu bil-kuntratt ta' tpartit, tant li kienu spiċċaw fil-kawża fuq imsemmija (1421/92). Qal li kif miet il-missier, hu, Filippa u l-konvenut qasmu bejniethom id-dar fi Triq Sidtna tal-Anġli bi qbil

bejniethom skont it-testmenti. Qal li Filippa għalqet il-bieb tal-ġnien u hadet il-ġnien fi Triq Hali li għadu fil-pussess tagħha sa llum; hu u l-konvenut qabdu l-perit Mikelang Refalo biex jagħmel l-istima tad-dar skont it-testmenti u mbagħad tellgħu ħajt biex qasmu bejniethom il-bqija tad-dar. Qal li l-ispiza inqasmet bejnu u bejn il-konvenut u kull wieħed ha l-pussess tal-parti tiegħu. Kompla jgħid li kien hemm ekwiparazzjoni dovuta minnu lill-konvenut u lil Filippa Farrugia skont l-istima tal-perit, u spjega li għalkemm ried iħallashom kollox baqa' mwaħħal minħabba fil-kawża fuq imsemmija.

Il-konvenut Alfred Sciortino fl-affidavit tiegħu kkonferma li l-qasma bejn il-fondi 53 u 54 Triq Sidtna tal-Anġli, Żebbug, u l-ġnien li jmiss magħhom diġa' saret fiżikament bejnu, bejn l-attur Giuseppe Sciortino u bejn l-attriċi Filippa Farrugia u kkonferma li kull parti qegħda fil-pussess ta' kull wieħed.

“Il-fond numru 53 Triq Sidtna tal-Anġli, Żebbug, huwa r-residenza tiegħi u ilu hekk għal żmien twil waqt li l-fond numru 54 Triq Sidtna tal-Anġli, Żebbug, gie mħolli b'legat lil ħija Ġużeppi skont stima ta' perit, u huwa fil-pussess tiegħu billi daħal fih. Kien hemm ġiardina ma' dawn il-fondi li kellha tinqasam bejn tlieta sa biex biċċa tmur mal-fond 53 waqt li biċċa oħra kellha tmur mal-fond numru 54, waqt li t-tielet biċċa għand Filippa Farrugia. Fil-fatt hekk ġara u kull biċċa qiegħed fil-pussess ta' kull wieħed minn dawn.”

Kontro-eżaminat ikkonferma li kien inqasam il-ġnien bejnu u bejn l-atturi Giuseppe Sciortino u Filippa Farrugia (skont it-testmenti). Ikkonferma wkoll li l-għalqa “*Ta' Bajdun*” tinsab fil-pussess tal-aħwa bniet Filippa Farrugia u Catherine Gatt u li l-fond 14/15 Triq Hal Muxi huwa okkupat esklussivament minn Catherine Gatt (u dan skont id-dispożizzjonijiet testamentarji relattivi). **Huwa kkonferma illi l-unika kwistjoni li fadal, u li minħabba fiha qatt ma saret il-qasma, tirrigwarda l-għelieqi f'*Tal-Ħrieri* li kienu jiffurmaw parti mill-ereditajiet tal-ġenituri.**

Jirrizulta allura li l-fondi 53 u 54 f' Triq Sidtna tal-Anġli u l-ġnien ta' miegħu, il-fond 14/15 fi Triq Muxi, u l-għalqa “*Ta' Bajdun*” kollha effettivament jinsabu fil-pussess tal-prelegatarji li lilhom ġew imħollija rispettivament.

Din il-Qorti għalhekk issa ser tgħaddi biex tikkunsidra l-kwistjoni dwar l-għelieqi f'*Tal-Ħrieri*'.

Provi dwar l-għelieqi f' "Tal-Ħrieri":

Illi kif fuq spjegat, il-konjuġi Sciortino, ġenituri tal-kontendenti, kellhom tlett (3) għelieqi ndiviżi bejnithom mir-raba' ***Tal-Ħrieri***, filwaqt li l-missier waħdu kellu għalqa waħda (1) oħra li kienet proprjeta' parafernali tiegħu. L-għelieqi, li jinsabu fil-limiti tas-Sigġiewi / Żebbuġ, u l-ishma rispettivi tal-ġenituri fihom huma s-segwenti²:

- (1) **l-għalqa maghrufa "Tan-Nanna"**, fil-kuntrada *Tal-Ħrieri*, bid-dritt ta' passaġġ minn fuq raba' ieħor, Ins. 2981/1945 u Ins 3354/1945:

Kejl: **1T-1S-5K** ekwivalenti għal **1405.12mk** (1124.10+187.35+93.67)

Ishma: Omm **5/12 (585.47mk)**; Missier **7/12 (819.65mk)**

Pjanta: fol 191

- (2) **l-għalqa maghrufa "Il-Wejba"**, fil-kuntrada *tal-Ħrieri (Tal-Ħrieri Ta' Isfel)* bid-dritt li tisserva miż-żewġt ibjar li jeżistu fl-għalqa ta' Filippo Pace, u tuża l-kamra li hemm fl-istess porzjon, Ins. 296/1945:

Kejl: **3T-5S-5K** ekwivalenti għal **4402.72mk** (3372.3+936.75+93.67)

Ishma: Omm **3/5 (2641.63mk)**; Missier **2/5 (1761.09mk)**

Pjanta: fol 185

- (3) **l-għalqa maghrufa "Tat-Torri"** (*Tal-Ħrieri ta' Fuq, sive Tal-Karċeppu*)

Kejl: **1T-5S-3K** ekwivalenti għal **2117.06mk**(1124.1+936.75+56.21)

Ishma: Omm **3/5 (1270.24mk)**; missier **2/5 (846.82mk)**

Pjanta: fol 186

² Dan kif jirriżulta mir-riċerki pubbliċi Dok 'GS5' (fol 80-96) u Dok 'GS6' (fol 97-162)

(4) **I-għalqa maghrufa “Tal-Ħrieri”** fil-kuntrada *Tal-Ħrieri*
Kejl: 2T-3S ekwivalenti għal **2810.25mk** (2248.2+562.05)
Proprjeta’ parafernali tal-missier

1. Il-kejl totali ta’ dawn l-għelieqi għalhekk jiġi li huwa ta’ **9T-3S-3K**³ (ċjoe’ f’it iktar minn 9 tomniet u nofs) ekwivalenti għal **10,735.15mk**⁴. Angela Sciortino, omm il-kontendenti, jiġi li kellha kejl totali ta’ 4497.34mk, filwaqt li Francesco Saverio Sciortino kellu kejl totali ta’ 6237.81mk.

Issa d-dokumenti rilevanti għall-kwistjoni dwar it-tliet għelieqi f’*Tal-Ħrieri* huma s-segwenti:

14.01.1979 **Testment unica charta** tal-ġenituri tal-kontendenti, fl-atti tan-Nutar Dr Jeannette Laferla Saliba⁵, fejn fir-rigward tar-raba f’*Tal-Ħrieri* iddisponew hekk:

*“It-testaturi miżżewġin Sciortino għal wara mewthom it-tnejn ihallu b’titolu ta’ **prelegat** lil uliedhom Alfred, Giuseppe, Caterina Gatt u Filippa Farrugia, ir-raba f’tal-Ħrieri limiti tas-Sigġiewi, tal-kejl kumplessiv ta’ **ghaxart itmien** b’mod illi Alfred u Giuseppe imisshom tlett itmien u nofs kull wieħed minnhom, u tomna u nofs kull waħda minn Caterina u Filippa.”*

28.10.1987 **Testment ta’ (Francesco) Saverio Sciortino** fl-atti tan-Nutar Joseph Henry Saydon⁶ fejn fir-rigward tar-raba f’*Tal-Ħrieri* iddispona hekk:

*“It-testatur qiegħed ihalli b’titolu ta’ **legat in piena proprjeta’** lil ibnu Alfred Sciortino bis-sostituzzjoni volgari ta’ uliedu, tomna u nofs mill-għalqa imsejha “Tal-Ħrieri” fil-limiti ta’ Haż-Żebbuġ,*

³ Tomna fiha 6 sigħan, u siegħ fih 10 kejljet

⁴ Tomna: 1124.1mk; siegħ: 187.35mk; kejla 18.735mk

⁵ Fol 13 *et seq*

⁶ Fol 17 *et seq*

liema porzjon ta' tomna u nofs tigi magħżula mill-istess legatarju."

- 31.12.1988 **Kuntratt ta' tpartit** fl-atti tan-Nutar Antonio Agius⁷ li permezz tiegħu Francesco Saverio Sciortino ittrasferixxa b'titolu ta' tpartit lil ibnu Alfred Sciortino l-għalqa **Tal-Ħrieri** limiti taż-Żebbuġ bil-kejl ta' "*tlett elef tlett mija sitta u erbgħin punt tnejn metri kwadri*" 3364.2mk⁸ b'valur ta' Lm200 u in kontro-kambju u bl-istess titolu ta' tpartit Alfred Sciortino ittrasferixxa lil missieru Francesco Saverio Sciortino għodda tar-raba bil-valur ta' Lm200.⁹
- 03.10.2008 **Sentenza tal-Qorti tal-Appell Superjuri** fil-kawża fl-ismijiet *Giuseppi Sciortino et vs Alfred Sciortino* (1421/92) fejn gie deċiż li l-kuntratt tal-1988 huwa effettivament wieħed ta' donazzjoni u mhux wieħed ta' tpartit.

Din il-Qorti tagħmel is-segweni osservazzjonijiet u kunsiderazzjonijiet fir-rigward:

- (i) Minkejja li fit-testament *unica charta* tal-1979 gie dikjarat li r-raba' tal-ġenituri f'**Tal-Ħrieri** għandu kejl kumplessiv ta' 10 tomniet (11,241mk) jirriżulta mill-provi li l-kejl kumplessiv huwa fil-fatt ta' ftit iktar minn 9.5 tomniet (10,735.15mk).
- (ii) Bit-testament tal-1987 li għamel Francesco Saverio Sciortino huwa ħassar biss id-dispożizzjonijiet tat-testament *unica charta* tal-1979 fil-konfront tiegħu, izda mhux ukoll dawk fir-rigward ta' martu (kif jippretendu l-atturi). Għaldaqstant, għal dak li jirrigwarda l-prelegat tar-raba' kumplessiv li kellu hu u martu f'**Tal-Ħrieri** għad irid jingħata effett fir-rigward tas-sehem ta' Angela Sciortino. Issa Angela Sciortino ma kellha

⁷ Fol 184 *et seq*

⁸ Jidher li l-figura tnizzlet erronjament 3364.2mk flok **3346.2mk**, kif imnizzel bil-kliem

⁹ Din l-art kienet ġiet assenjata lil Francesco Saverio Sciortino **b'att ta' diviżjoni** ppubblikat min-Nutar Nikola Said tas-07.02.1960

xejn mill-għalqa magħrufa bhala *Tal-Ħrieri* (f'*Tal-Ħrieri*) iżda kellha ishma f'kull waħda mit-tlett għelieqi l-oħra (*Tan-Nanna, Il-Wejba* u *tat-Torri*). Din il-Qorti hija tal-fehma li kull sehem li kellha Angela Sciortino fit-tlett għelieqi ($\frac{5}{12}$, $\frac{3}{5}$ u $\frac{3}{5}$ **rispettivament**) għandu jinqasam bejn il-kontendenti fil-porzjon ta' $\frac{7}{10}$ għall-aħwa subien (Giuseppe u Alfred) u $\frac{3}{10}$ għall-aħwa bniet (Caterina u Filippa) u dan sabiex jirrifletti l-l-mod kif tqassam il-prelegat tar-raba' f'*Tal-Ħrieri* bejn il-kontendenti permezz tat-testament *unica charta*. Għalhekk Giuseppe u Alfred għandhom jieħdu $\frac{7}{20}$ kull wieħed ($\frac{14}{20}$ bejniethom) filwaqt li Caterina u Filippa għandhom jieħdu $\frac{3}{20}$ kull wieħed ($\frac{6}{20}$ bejniethom) mill-ishma li kellha **ANGELA SCIORTINO** f'dawn it-tlett għelieqi, u ċjoe':

<u>Tan-Nanna</u>	<u>omm $\frac{5}{12}$:</u>
Giuseppe: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{5}{12}$	= $\frac{7}{48}$ ($\frac{35}{240}$)
Alfred: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{5}{12}$	= $\frac{7}{48}$ ($\frac{35}{240}$)
Caterina: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{5}{12}$	= $\frac{3}{48}$ ($\frac{15}{240}$)
Filippa: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{5}{12}$	= $\frac{3}{48}$ ($\frac{15}{240}$)

<u>Il-Wejba</u>	<u>omm $\frac{3}{5}$:</u>
Giuseppe: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{21}{100}$
Alfred: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{21}{100}$
Caterina: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{9}{100}$
Filippa: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{9}{100}$

<u>Tat-Torri</u>	<u>omm $\frac{3}{5}$:</u>
Giuseppe: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{21}{100}$
Alfred: $\frac{7}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{21}{100}$
Caterina: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{9}{100}$
Filippa: $\frac{3}{20}$ ta' $\frac{3}{5}$	= $\frac{9}{100}$

- (iii) Fil-fehma ta' din il-Qorti l-għalqa parafernali ta' Francesco Saverio Sciortino li l-istess Francesco Saverio Sciortino ttrasferixxa lill-konvenut fl-1988, hija l-istess għalqa li minnha kien ħalla lill-istess konvenut legat ta' tomna u nofs permezz tat-testament li għamel is-sena ta' qabel, fl-1987.

Dan qed jingħad mhux biss minhabba l-isem tal-għalqa (li huwa ndikat bħala “Tal-*Ħrieri*” fiż-żewġ atti) iżda wkoll minhabba l-kejl tagħha. Permezz tat-testment tal-1987 il-missier ħalla b’titolu ta’ legat lill-konvenut Alfred Sciortino tomna u nofs mill-għalqa msejha “*Tal-Ħrieri*” b’dan li t-tomna u nofs minn tali għalqa tiġi magħżula mill-istess Alfred Sciortino. Tomna u nofs fiha **1686.15mk** (1124.1+562.05). Issa l-kejl tal-porzjonijiet indiviżi li kellu l-missier f’kull waħda mit-tlett għelieqi l-oħra (*Tan-Nanna*, *Il-Wejba* u *tat-Torri*) kien ta’ **819.65mk**, **1761.09mk** u **846.82mk**. Il-porzjon indiviż li kellu f’kull waħda mill-għelieqi “*Tan-Nanna*” u “*Tat-Torri*” lanqas biss ikejlu tomna u nofs, filwaqt li l-porzjon li kellu fl-għalqa “*Il-Wejba*” kienet ftit biss iktar minn tomna u nofs (**1761.09mk**), u allura lanqas biss jagħmel sens li jagħti lil-legatarju l-fakolta’ li “jagħżel” **1686.15mk** minnha u jħalli biss 74.94mk – li jiġu biss erba’ kejljet! Dan apparti l-fatt li s-sehem tiegħu kull waħda mit-tliet għelieqi (inkluż “*Il-Wejba*”) huwa **sehem indiviż**: għalhekk lanqas biss kien f’pożizzjoni li jippermetti lil xi legatarju tiegħu “jagħżel” l-estenzjoni tal-legat tiegħu ta’ tomna u nofs minnha. Bilfors allura li kien qed jirreferi għall-għalqa parafernali tiegħu li tkejjel *invece* 2810.25mk.

- (iv) Is-sena ta’ wara, il-missier “partat” ma ibnu l-konvenut l-għalqa “*Tal-Ħrieri*” permezz tal-kuntratt tal-1988. Kif fuq spjegat, il-Qorti tal-Appell Superjuri kkonkludiet li dan ma kien tpartit xejn iżda kien *invece* donazzjoni. Il-kejl tagħha huwa indikat bħala ta’ “*tlett elef tlett mija sitta u erbghin punt tnejn metri kwadri*” (erronjament indikat bħala 3364.2mk flok **3346.2mk**) li jiġu ftit inqas minn tliet tomniet. (Jiġi ppreċiżat li l-għalqa “*Tal-Ħrieri*” fiha kejl ta’ żewġ tomniet u nofs (2T 3S) ekwivalenti **għal 2810.25mk** u għalhekk jidher li hemm diskrepanza ta’ nofs tomna / 3 sigħan.)
- (v) Issa skont l-Artikolu 702(3) tal-Kodiċi Ċivili, jekk il-legatarju ikun akkwista l-ħaġa mingħand it-testatur b’titolu gratwitu, il-legat jitqies bħala imħallas. Alfred Sciortino effettivament akkwista l-legat ta’ tomna u nofs mill-għalqa “*Tal-Ħrieri*” meta missieru ttrasferielu (b’donazzjoni, skont id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell) l-għalqa kollha kemm hi (inkluż it-

tomna u nofs) is-sena ta' wara, u allura għandu jitqies li l-legat ta' tomna u nofs thallas.

- (vi) Ifisser għalhekk li mill-ishma li kellu **FRANCESCO SAVERIO SCIORTINO** f'kull waħda mit-tliet għelieqi l-oħra (*Tan-Nanna, Il-Wejba u tat-Torri*), u ċjoe' $\frac{7}{12}$, $\frac{2}{5}$ u $\frac{2}{5}$ **rispettivamente**, il-kontendenti għandhom $\frac{1}{4}$ kull wieħed, u ċjoe':

<u>Tan-Nanna</u>	<u>missier $\frac{7}{12}$:</u>
Giuseppe: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{7}{12}$	= $\frac{7}{48}$
Alfred: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{7}{12}$	= $\frac{7}{48}$
Caterina: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{7}{12}$	= $\frac{7}{48}$
Filippa: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{7}{12}$	= $\frac{7}{48}$

<u>Il-Wejba</u>	<u>missier $\frac{2}{5}$:</u>
Giuseppe: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Alfred: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Caterina: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Filippa: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$

<u>Tat-Torri</u>	<u>missier $\frac{2}{5}$:</u>
Giuseppe: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Alfred: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Caterina: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$
Filippa: $\frac{1}{4}$ ta' $\frac{2}{5}$	= $\frac{10}{100}$

- (vii) Isegwi li s-sehem kumplessiv (ċjoe' mill-wirt taż-żewġ ġenituri) li għandu kull wieħed mill-kontendenti fir-rigward ta' kull waħda mit-tliet għelieqi huwa s-segwent:

<u>Tan-Nanna</u>	<u>omm $5/12$</u>	<u>+ missier $7/12$</u>	<u>=</u>	<u>total $12/12$:</u>
Giuseppe:	$7/48$	$7/48$		$14/48$
Alfred:	$7/48$	$7/48$		$14/48$
Caterina:	$3/48$	$7/48$		$10/48$
Filippa:	$3/48$	$7/48$		$10/48$
				$(48/48)$

<u>Il-Wejba</u>	<u>omm $3/5$</u>	<u>+ missier $2/5$</u>	<u>=</u>	<u>total $5/5$:</u>
Giuseppe:	$21/100$	$10/100$		$31/100$
Alfred:	$21/100$	$10/100$		$31/100$
Caterina:	$9/100$	$10/100$		$19/100$
Filippa:	$9/100$	$10/100$		$19/100$
				$(100/100)$

<u>Tat-Torri</u>	<u>omm $3/5$</u>	<u>+ missier $2/5$</u>	<u>=</u>	<u>total $5/5$:</u>
Giuseppe:	$21/100$	$10/100$		$31/100$
Alfred:	$21/100$	$10/100$		$31/100$
Caterina:	$9/100$	$10/100$		$19/100$
Filippa:	$9/100$	$10/100$		$19/100$
				$(100/100)$

Jirrizulta li t-tliet għelieqi jinsabu fil-pussess tal-konvenut.

L-eċċezzjoni dwar il-preskrizzjoni:

Minhabba ċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, din il-Qorti halliet din l-eċċezzjoni għall-aħħar. Il-konvenut fir-risposta tiegħu ssolleva l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni *ai termini* tal-Artikolu 845(1) li jipprovdi hekk:

“L-azzjoni biex jintalab wirt, jew legat, jew is-sehem riżervat, sew fis-suċċessjonijiet b’testament kemm ukoll f’dawk ab intestato, tispicċa bl-egħluq ta’ għaxar snin mill-ftuħ tas-suċċessjoni.”

Illi din il-preskrizzjoni giet interpretata mill-Qrati tagħna bħala waħda akkwizittiva u mhux estintiva. Il-prinċipju li fuqu huwa mibni l-imsemmi artikolu hu dak li jwaqqaf kawżi ta' wirt jew sehem minn wirt kontra min, għaż-żmien ta' għaxar snin, ikun żamm f'idejh bħala sid il-ġid tal-wirt jew ta' dik il-parti li dwarha titmexxa kontrib azzjoni ereditarja.

Fil-kawża “*Alfred Cachia et vs Carmelo Cachia*” deċiża mill-Qorti tal-Appell Superjuri fis-27 ta' Ottubru 2017, ġie ritenut hekk:

“Il-preskrizzjoni taht dak l-artikolu titqies waħda akkwizittiva u għalhekk tehtieg mhux biss il-mogħdija ta' żmien iżda wkoll il-pussess, bil-kwalitajiet kollha li jrid l-art. 2107(1) tal-Kodiċi Ċivili – fosthom li jkun “mhux ekwivoku” – f'idejn dak li jressaq l-eċċezzjoni”.

Issa jirriżulta li l-prelegati li tagħhom qed tintalab l-immissjoni fil-pussess fit-tieni, tielet u r-raba' talbiet, effettivament jinsabu fil-pussess tal-prelegatarji rispettivi, u għaldaqstant tali talbiet huma fil-fehma ta' din il-Qorti superfluwi, u allura lanqas hu l-każ li titqies l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni fil-konfront tagħhom.

Fir-rigward tat-tliet għelieqi in kwistjoni dawn jinsabu fil-pussess tal-konvenut. Il-konvenut jippretendi li t-tomna u nofs (1.5T) li tħalliet lilu b'legat permezz tat-testament tal-1987 ma tiffurmax parti mill-art li akkwista bil-kuntratt tal-1988 (u allura skont hu jiġi li tiffirma parti minn waħda mit-tliet għelieqi l-oħra f'Tal-Ħrieri: ċjoe' *Tan-Nanna, Il-Wejba jew tat-Torri.*) Kif fuq spjegat din il-Qorti rriżultatla li dan mhux il-każ, u li *invece* t-tomna u nofs li tħalliet lilu b'legat hija nkluża fit-trasferiment tal-għalqa magħrufa bħala “*Tal-Ħrieri*” f'Tal-Ħrieri, mertu tal-kuntratt tal-1988. Issa għalkemm il-konvenut, kif ingħad, jippretendi li t-tomna u nofs imħollija lilu bħala legat bit-testament tal-1987 tiffirma parti minn xi waħda mit-tliet għelieqi, u għalkemm it-tliet għelieqi jinsabu fil-pussess tiegħu, ma jistax jitqies li t-tomna u nofs in kwistjoni giet akkwistata minnu bil-preskrizzjoni tal-għaxar snin *ai termini* tal-Artikolu 845(1). Dan qed jingħad għaliex minkejja li qed jippretendi li tomna u nofs minn waħda mit-tliet għelieqi

hija tiegħu, tali tomna u nofs baqgħet qatt ma ġiet identifikata, u għalhekk ma jistax jingħad li kien jippossjediha *animo domini* inekwivokament.

DEĊIŻJONI

Għal dawn il-motivi din il-Qorti tiddeċiedi billi:

- (i) **tilqa' l-ewwel (1) talba u tiddikjara li l-assi ereditarji tal-konjuġi Sciortino, ġenituri tal-kontendenti huma s-segwent:**
- **il-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;**
 - **il-ġnien anness mal-fondi 53 u 54, Triq Sidtna tal-Angli, Żebbuġ;**
 - **l-għalqa “Tan-Nanna” (kejl 1T-1S-5K), tal-Ħrieri, Żebbuġ;**
 - **l-għalqa “Il-Wejla” (kejl 3T-5S-5K), tal-Ħrieri ta' fuq, Żebbuġ;**
 - **l-għalqa “tat-Torri” (kejl 1T-5S-3K), tal-Ħrieri t'isfel *sive* ta' Karċepu, Żebbuġ;**
 - **l-għalqa “Ta' Bajdun”, (kejl 8T) Żebbuġ;**
 - **il-fond 14 u 15, Triq Muxi, Żebbuġ;**
 - **€3,286.90 f'kont bankarju fl-*HSBC*.**
- (ii) **tastjeni milli tiegħu konjizzjoni tat-tieni (2), tielet (3) u r-raba' (4) talbiet, *stante* li l-immobbli msemmija fihom diġa' jinsabu fil-pussess tal-prelegatarji relattivi;**
- (iii) **u mis-somma li jifdal ta' €2588, is-sehem ta' kull wiehed mill-ahwa ($\frac{1}{4}$) hu ta' €647 *oltre* imghaxijiet, iżda peress li Giuseppe ha £1,300 u skont it-testment tal-1987 għandhom jitqiesu li hadhom akkont tas-sehem tiegħu. Għalhekk is-somma ta' €2,588 trid tinqasam $\frac{1}{3}$ kull wiehed u wahda bejn Filippa, Caterina u Alfred Sciortino;**
- (iv) **tilqa' l-ewwel parti tal-hames (5) talba u tiddikjara li l-kontendenti għandhom kwart ($\frac{1}{4}$) indiviż kull wiehed mid-depożitu bankarju fl-*HSBC* fl-ammont ta' €3,286.90 u kwalsiasi imghaxijiet li ddekorrew fuqu mill-2014 'l hawn, u li fir-rigward tat-tliet għelieqi f'Tal-Ħrieri**

maghrufa bhala *Tan-Nanna, Il-Wejba u tat-Torri*, l-ishma tagħhom huma kif ġej:

Tan-Nanna:

Giuseppe: $^{14}/_{48}$

Alfred: $^{14}/_{48}$

Caterina: $^{10}/_{48}$

Filippa: $^{10}/_{48}$

Il-Wejba:

Giuseppe: $^{31}/_{100}$

Alfred: $^{31}/_{100}$

Caterina: $^{19}/_{100}$

Filippa: $^{19}/_{100}$

Tat-Torri:

Giuseppe: $^{31}/_{100}$

Alfred: $^{31}/_{100}$

Caterina: $^{19}/_{100}$

Filippa: $^{19}/_{100}$

- (v) it-tieni parti tal-hames (5) talba u l-kumpliment tat-talbiet jiġu deċiżi fi stadju ulterjuri wara li din il-Qorti jkollha l-fehmiet tekniċi fuqhom.

L-ispejjeż jibqgħu riservati għall-ġudizzju finali.

Moqrija.

Joseph Azzopardi
S.T.O. Prim Imhalled

Mario Debono
Deputat Registratur